

WINDSORI
LÕBUSAD
NAISED

Otto Nicolai

WINDSORI LÕBUSAD NAISED

Die lustigen Weiber von Windsor

Koomilis-fantastiline ooper kolmes vaatuses

Salomon Hermann Mosenthali libreto
William Shakespeare'i samanimelise näidendi järgi

Tõlkinud Kulno Süvalep

Esietendus 3. novembril 1995

Muusikaline juht ja dirigent
Dirigent
Lavastaja
Kunstnik
Koreograaf
Valguskunstnik
Koormeistrid
Vastutav kontsertmeister
Kontsertmeistrid
Dirigendi assistent
Repetiitorid
Dekoratsioonid maalinud
Etenduse juht ja projektijuht

Osades:
Sir John Falstaff

Härra Fluth

Härra Reich

Fenton

Junkur Spärlich

Dr. Cajus

Proua Fluth

Proua Reich

Anna Reich

Linnaisand

PAUL MÄGI
JÜRI ALPERTEN
LEENA SALONEN (Soome)
PILLE JÄNES (külalisena)
ELSA SYLVESTERSSON (Soome)
MALDAR-MIKK KUUSK
JÜRI RENT, ANNE DORBEC
TARMO EESPERE
HELIN KAPTEN, RIINA PIKANI
ELMO TIISVALD
AIGI RÜÜTEL, JURI MIHHEJEV
JÄRVI KOTKAS
JÜRI KRUUS

TEO MAISTE
MATI PALM
VÄINO PUURA
TARMO SILD
UNO KREEN
MART LAUR
VELLO JÜRNA
MATI KÕRTS
ROSTISLAV GURJEV
IVO KUUSK
MATI VAIKMAA
VILLU VALDMAA
NADIA KUREM
PIRJO LEVANDI
MARIKA EENSALU
LEILI TAMMEL
VALENTINA TALUMA
ANNIKA TÕNURI
MART MADISTE
MARTIN LUME

Estonia Teatri orkester, ooperikoor ja balletirühm
Tallinna Balletikooli õpilased

Tegevus toimub Windsoris

Naine on imeline olend. Ta on armastav, hea ja hell, kohanev, mõistev ja andestav – sõnaga Looja tõeline meistriteos. AGA – ära pane tema kannatust proovile: igal kannatusel on piir! Naine peab lugu viisakast kohtlemisest, tähelepanu-avaldustest, väikestest kingitustest, vahel ka meelitustest. AGA – kõigel on piir! Ära ülehinda ennast, mees! Sellest, et oled meessugupoole esindaja, ei piisa. Naise ainus mõte ei ole mees, naise ainus vajadus ei ole mees.

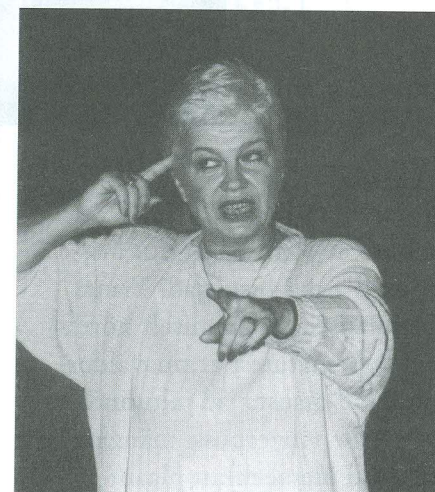
Naine mõistab, et võid olla armukade: mees pole talle sugugi ükskõik. AGA sellelgi on piir! Ära sule naist nelja seina vahele, ära peleta eemale tema sõpru ja ära keela kohtumast teiste inimestega. Ära väida, et uus tualett või uus lõhnaõli on mõeldud vaid teistele meestele. Või et ta viiulikontserti kuulab vaid seepärast, et tal on suhe viiuldajaga. Ära tee seda! Ära provotseeri naist demonstreerima, missugune ta võiks olla kui käituks sinu väidete kohaselt.

Naine on hea abikaasa, ustav sõber, hell ema ja kirklik armuke. Naine on kõik, mida iganes võid soovida. AGA naine mõtleb peaga. Ära

kunagi alahinda naise arukust, sest kui ta otsustab seda kasutada sinu vastu, oled sa kadunud. Naine mõistab huumorit, aga ära tee temast naerualust, sest naine pole naljanumber. Ära ürita võõraid naerutada naise kulul, sest enne kui oled jutu lõpetanud, on tema teinud sinust kogu seltskonna naeruaine. Naine on kannatlik, mõistev ja andestav. AGA ära pane tema kannatust proovile. Sellel on piir! Ära ületa seda piiri! Sest piiri taga on naine, kes võib kasutada kõikvõimalikke vahendeid. See aga on halvim, mis sulle juhtuda võib. Naine paneb sind jälgima peegelpilti – et näeksid, missugune oled. Vaata siis targalt ja ole siiras. Vaata end, tunnista oma eksimusi ja kahetsust, ja kui oled otsekohene ja avameelne, võib juhtuda, et naine andestab ja unustab. Ja on taas armastav, hea ja hell, kohanev, mõistev ja andestav. AGA ära pane tema kannatust proovile, sest siis...

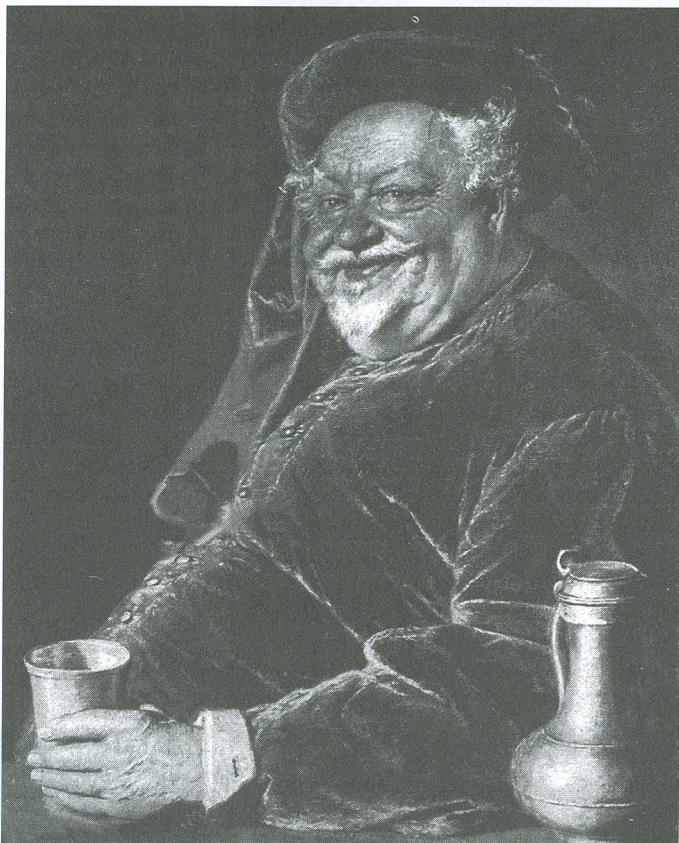
Meeldivat õhtut Ooperis!

LEENA SALONEN,
lavastaja, naine

SISU

I vaatus

Proua Fluth ja proua Reich on saanud Sir John Falstaffilt ühesugused armastuskirjad. Truud abielunaised on äärmiselt nõrдинд hābematutest armuavaldustest. Nad otsustavad jultunud kavalerile vingerpussi mängida ja ruttavad ülemealikut plaani

ettevalmistama. Saabuvad nende mehed, hārrad Fluth ja Reich ning Reichide tütre Anna kolm kōsilast. Isa eelistab rikast Spārlichi, ema aga prantslasest doktorit Cajust. Tubli, kuid vaene noormees Fenton, kes on neiusse tõeliselt armunud, ei leia vanemate

silmis armu.

Võidukas Falstaff külastab proua Fluthi, kes on otsustanud mängu kaasa teha ning teeskleb armunut. Peagi saabub proua Reich neid hoiatama armukadedade mehe ja naabrite tulekust. Naised peidavad kohkunud Falstaffi pesukorvi ja juba tormabki sisse maruvihane Fluth, et oma abikaasat hābematu aadlimehega teolt tabada. Samal ajal viiakse aga korv koos kelmiga välja ja kallatakse jõkke.

II vaatus

Murtud südamega Falstaff otsib kõrtsis veinist troosti. Ta saab uue kutse proua Fluthilt, kelle abikaasa olevat lāinud linnujahile. Kāttmaksu haududes saabub aga hārra Fluth hoopis kõrtsi. Ta esineb Bachi nime all ja palub naistekūtil proua Fluth āra võrgutada, lootes sel kombel jālile jõuda oma naise suhetele Falstaffiga. Meelitatud Falstaff on kohe nõus abistama ning jutustab, et tal juba olevatki proua Fluthiga üks vāike seiklus selja taga. Reichide aias pūūavad kolm kōsilast leida vōimalust neuu Annaga kohtumiseks. Spārlichi ja Cajuse suureks pahameeleks eelistab tūtarlaps Fentonit ja vannub talle igavest truudust. Falstaffi ihatud armutunnike

proua Fluthiga lāheb ka sel korral luhta, sest jālle saabub ootamatult hārra Fluth petist otsima. Maja pōōratakse pahupidi, kuid sūūidlast ei leita. Avastatakse hoopis vana kurt eit (kes tegelikult ongi maskeeritud Falstaff) ja pekstakse ta armutute hoopidega minema.

III vaatus

Prouad Fluth ja Reich on meestele pihtinud oma seiklustest Falstaffiga ja kelmile tahetakse anda õppetund, mida ta eluaeg māletaks. Naised māāravad seelikukūtile kohtamise kuuvalgel keskōöl Windsori "metsa", kuhu ta peab ilmuma maskeerituna sarvedega jāāgriks. Vaene rūūitel ūmbritsetakse haldjatest ja kummalistest olevustest, teda kimbutavad kārbsed ning sāāsed, peletades eemale kōik kurjad patumōtted. Samal ōöl lasevad Anna ja Fenton end laulatada. Nad paluvad vanematelt andestust ja õnnistust. Kōik lõpeb õnnelikult ja Falstaffiki kutsutakse osa vōtma ūhisest peost.

ROMANTIKU PORTREE

Otto Nicolaid tuntakse eelkõige ooperi "Windsori lõbusad naised" heliloojana, kuigi tema looming on palju rikkalikum. Nicolai oli mitmekülgne isiksus. Ta ei rahuldunud ainult komponeerimisega, vaid esines ka laulja, pianisti ja dirigendina ning on jäädvustanud oma nime kui kuulsa orkestri *Viini Filharmoonikud* asutaja.

Eduard Hanslick, 19. sajandi väljapaistev muusikakriitik, iseloomustas teda kui tõelist kunstnikku: *andekas, entusiastlik, ambitsioonikas, samas edev ja tujukas. Elegantne ja silmapaistev härrasmees oli hinnatud mitte ainult Viini muusikute, vaid ka haritlaste ringkondades laiemalt. Tema meeolud kõikusid ühest äärmusest teise – rõhutatud enesekindlusest sügavaima masenduseni, veetlevast leebusest talumatu ägeduseni – , kuid need anti talle alati kiiresti andeks.* Romantismiajastu lapsena nautis ärgas kunstnikuhing elu täiel rinnal. "Sinnamaani, mil ma oma aja ära olen elanud ei taha ma pigem üldse elada", oli ta kindel veendumus. Tema elutee polnud küll pikk, kuid hoogne ja kirev.

ELU ja LOOMING

Carl Otto Ehrenfried Nicolai sündis 9. juunil 1810. aastal Königsbergis. Oma varases nooruses peab poiss taluma isa julma kohtlemist, kes tahab temast teha imelast. 16-aastaselt õnnestub noormehel kodunt põgeneda. Stargardis võtab August Adler ta oma hoole alla ning saadab Berliini haridust omandama. Seal esitletakse teda kuulsa õpetaja Carl Zelteri kaudu kuningas Friedrich Wilhelm III-le, kes määrab kindla summa noormehe koolitamiseks. Selline protektsioon avab juurdepääsu kõige kõrgematesse ringkondadesse. Suhtlemine valitud seltskonnaga on Nicolaile alati meeldinud – ta on sage külaline filosoof Schleiermachi majas ja kord rändab Zelteri soovituskirjaga isegi Goethe juurde Weimaris. 1830-ndate aastate alguses valmivad Nicolai esimesed teosed: laulud, kooriteosed, c-moll sümfoonia, *Te Deum*, D-duur missa. 1833. aasta aprillis annab ta oma esimese avaliku kontserdi Berliinis, tutvustades ennast kui heliloojat, lauljat ja pianisti. Järgmisel aastal võtab ta vastu organisti koha Preisi saatkonnas Roomas. Itaalias vallutab tõeline ilu- ja rõõmupidu – üks karneval järgneb teisele, vahelduvad galantsed seiklused ning huvitavad tutvused. Nicolai kohtub Gaetano Donizetti ja Ferenc Lisztiga. Tema teed ristuvad ka Richard Wagneriga, "uue saksa heliloojaga, kelle mõlemad ooperid – "Rienzi" ja

"Lendav hollandlane" on põhjustanud sensatsiooni". Iial ei jää Nicolai ilma raha ega tööta. Samas märgib ta irooniliselt, et mängib Rooma ühiskonnas "elegantset rolli... Ma pean esinema kõigil koosviibimistel, nii nagu Berliiniski ja äkki, mulle eneselegi teadmata kuidas, on minust saanud suur klaverivirtuoos".

Nicolai pühendub Itaalias kirikumuusikale ja õpib Giuseppe Baine juures Palestrina stiili, kuid sügavat muljet avaldavad ka Bellini ja Donizetti ooperid. Tema helikeel kujuneb Itaalias ja ta ise tunnistab: "Kui ma ei oleks kunagi Saksamaalt lahkunud, poleks ma eales nii kirjutanud nagu praegu."

1837. aastal saab temast üheks aastaks Viini *Kärntnertortheater*'i (praegune Viini Riigiooper) kapellmeister. Siis sõidab ta kolmeks aastaks Itaaliasse, kus valmivad esimesed ooperid "Enrico II" ja "Il templario". Tagasi Viini naaseses pakutakse talle *Kärntnertortheater*'is juba peadirigendi kohta. 1848. aastast on ta Berliini Kuningliku Ooperi (praegune *Staatsoper*) kapellmeister. Samas teatris esietendub järgmisel aastal suure menuga tema kuulsaim teos "Windsori lõbusad naised" (*Die lustigen Weiber von Windsor*). Kaks kuud ja kaks päeva hiljem, 11. mail 1849, sureb Otto Nicolai rabandusse ja ei saagi teada, et samal päeval valiti ta Kuningliku Kunstide Akadeemia liikmeks. Otto Nicolai loominguga tipust kujuneb tema elutee lõpp.

VÄLIMUS

ja looming olid Nicolail suurepäraselt kooskõlas. Ta oli elegantne ja elava liikumisega. Kahvatust näost kiirgasid vastu imeilusad sinised silmad. Vestluses oli ta sädelev ja lõõgivalmis. Kõnet võrtsitava huumoriga võitis ta kiiresti kuulajate, eriti naiste südameid. Seejuures riietus ta väga hästi, alati viimase moe järgi.

WINDSORI LÕBUSAD NAISED – NÄIDEND JA OOPER

WILLIAM

SHAKESPEARE kirjutas “Windsori lõbusad naised” arvatavasti kuninganna Elisabethi käsul, kes tahtis Falstaffi näha naisteküti osas. (Esmakordelt ilmub Falstaff Shakespeare loomingusse ajalookroonikas “Kuningas Henry IV”.) Dramaturgil oli aega vaid 14 päeva, sest ilmselt taheti näidend lavastada Sukapaela-ordu pidustusteks 1597. aastal Windsori lossis. Sellised oletused võivad

ARMASTUS

oli tema elu täht. “Armastus, armastus!” öhkas ta kord oma päevikus, “see on ometi kõige ülevam maailmas”. Kolmel korral oleks ta äärepealt naitunud ja abielule kõige lähemal oli ta kauni kergemeelse Erminia Frescoliniga. Ent alati päästis ähvardavatest köidikutest tema loomus, mis tõi Nicolai tagasi oma missiooni juurde kunstis.

tõele vastata, sest ordu deviis, “Kelm on see, kes teisest halba mõtleb” (“Honi soit qui mal y pense”), sobis suurepäraselt näidendiga, kus värvikalt näidatakse, mis juhtub rüütliga, kes esindab orduideaalidele vastupidiseid põhimõtteid.

OTTO

NICOLAI kirjutas “Windsori lõbusad naised” lepingu kohaselt, mis kohustas komponeerima ühe saksa ooperi, kui ta asub tööle Viini *Kärntnertortheater*’i kapellmeistrina. Libreto leidmiseks korraldas helilooja konkursi, mis ei andnud loodetud tulemust. Falstaffi idee sai ta lõpuks Viini libretistilt Siegfried Kapperilt. Nicolai kõhkles kaua, enne kui sõandas ooperi kallale asuda, sest ei pidanud ennast suure inglise dramaturgi vääriliseks, “Shakespeare sobib vaid Mozartile”, oli ikka-jälle tema lakooniline vastus. Libreto kirjutamist alustas Jacob Hoffmeister ja seda jätkas Salomon Hermann Mosenthal Nicolai väga täpsete juhendite järgi. Helilooja võttis aluseks kogu näidendi, lihtsustas vaid sündmustikku. Lepingukohaselt pidi ooper valmis olema 1845. aastaks, kuid Nicolail õnnestus see lõpetada alles aasta hiljem. Seetõttu lükati teos tagasi ja edasisest koostööst polnud huvitatud enam ei teater ega helilooja. Nii dirigeeris ta 21.

märtsil 1847. aastal Viinis oma lahkumiskontserti, mille kavas olid instrumentaalseades “Kuuvalgusekoor” ja “Ühistants” ooperi III vaatusest. Viinis alustatud, Ungaris jätkatud ja Berliinis lõpetatud ooper jõudis lõpuks suure menuga lavale dirigendi juhatusel Berliini Kuninglikus Ooperis 9. märtsil 1849. “Windsori lõbusad naised” on Nicolai ainus saksa ooper mitte ainult keelelt, vaid ka teose hingelaadilt. Muidugi on see saksapärasus, millele on iseloomulik *singspieli* mängulisus ja situatsioonikoomika. Ooperit on mõjutanud ka helilooja Itaalia-aastad. “Saksa kool peab olema, see on esimene tingimus, aga lisanduma peab itaalia kergus. Nii on kujunenud Mozart, ja kui mul oleks tema vaim, võiksin ka mina midagi head luua”, nii kirjutas Nicolai oma päevikutes. Hoolimata sellisest enesekriitikast oli sündinud meistriteos. **FALSTAFFI** tegelaskuju on jõudnud ka paljude

